

UDK 636.2.034

QORA-OLA VA GOLISHTIN ZOTLI SIGIRLARNING SUT MAHSULDORLIGINI O'RGANISH

*Ilmiy rahbar Amonov Rasul Chorshambi o'g'li,
Bakalavr Ja'habaev Timur Baxadir uli
Bakalavr Maxmarejapov Ulug'bek Batiyor o'g'li
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali*

Annotatsiya. Ushbu maqolada tajriba guruhidagi qoro ola zotiga mansub sigirlarning sut mahsuldorligi ko'satkishlari o'rganilgan bo'lib, sigirlarning sut maqsuldorligi ularning kelib chiqishiga bog'liq bo'lishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: Sut mahsuldorligi, sut miqdori, sut tarkibidagi yog', sut tarkibidagi oqsil, quruq modda, sut qandi.

Sut inson organizmi uchun qulay bo'lgan ozuqa manbai hisoblanadi, sutni iste'mol qilgan insonlar kam kasal bo'lishgan. Ular doimo bardam bo'lib, mehnat qobiliyatlarini keksalikda ham saqlab qolishgan. Chunki sutning kimyoviy tarkibi juda boy bo'lib, inson uchun qimmatli bo'lgan 100 ga yaqin moddalarni saqlaydi. Shuning uchun ham qadimdan sut iste'molidagi birinchi oziq hisoblanadi.

Shuni ta'kidlash lozimki, sut asosan chorva mollaridan: qoramol, qo'y, echki, tuya, biya va bug'udan olinadi. Jami tayyor ya'ni yetishtirilgan sutni 83,0 foizdan ortig'ini sigir suti tashkil qiladi. Shuning uchun ham sigirlarning sut mahsuldorligini oshirishga uning sifatini jahon andozalari talabi darajasiga yetkazishga yo'naltirilgan har bir ilmiy tadqiqot ishi muhim hisoblanadi.

Sut mahsuldorligi ko'plab irsiy va paratipik omillarga bog'liq holda o'zgaradi. Sigirlar kelib chiqishining sut mahsuldorligi bilan bog'liqligi borasidagi izlanishlarimizni natijalari shuni ko'rsatganki, (1-jadval) haqiqatdan ham

II guruhdagi qora-ola zotiga mansub bo'lgan sigirlar laktatsiya davomida 4490,0 kg sut bergan bo'lsa, golishtin zotiga mansub bo'lgan sigirlarning sut mahsuldorligi 4965,5 kg ga teng bo'lgan.

Lekin shuni qayd etish lozimki, tajriba guruhidagi sigirlarning barchasining sut mahsuldorligi yuqori darajada bo'lgan. Jadval ma'lumotlarini tahlili shuni ko'rsatdiki, har ikkala tajriba guruhlaridagi sigirlarning sut mahsuldorligi ularning kelib chiqishiga bevosita bog'liq bo'lgan.

1-jadval

Tajriba guruhidagi sigirlarning sut mahsuldorligi, $X \pm S_x$ (n=5)

Ko'rsatkichlar	Guruhlar			
	I		II	
	$X \pm S_x$	$C_v\%$	$X \pm S_x$	$C_v\%$

Sut miqdori, kg	4965,5±29,30	3,55	4490,0±24,60	3,23
Sut tarkibidagi yog‘, %	3,81±0,13	7,34	3,82±0,05	2,87
Sut tarkibidagi oqsil, %	3,36±0,10	7,14	3,38±0,12	7,33
Sut yog‘i chiqimi, kg	189,2±2,98	3,53	171,5±3,81	4,98
Sut oqsili chiqimi, kg	166,8±4,30	5,78	151,8±6,77	9,99
4 % li sut miqdori, kg	4729,6±29,50	1,39	4288,0±14,10	0,73
Quruq modda, %	12,31	X	12,29	X
Yog‘sizlantirilgan quruq sut qoldig‘i (YOQSQ), %	8,70	X	8,63	X
Sut qandi, %	4,52	X	4,47	X

Laktatsiya davomida sog‘ib olingan sut miqdori I tajriba guruhidagi sigirlarda 4965,5 kg ni tashkil qilib, bu ko‘rsatkich bo‘yicha o‘z tengqurlari II tajriba guruhidagi sigirlardan 475,5 kg ($P<0,001$) yoki 9,6 foiz ko‘p sut bergan.

Xulosa

Sut tarkibidagi yog‘ va oqsil ko‘rsatkichi bo‘yicha guruhlararo katta farq kuzatilmagan. Farq II guruh hayvonlari foydasiga 0,1 va 0,2 foizni tashkil qilgan. Sigirlarlardan sog‘ib olingan sut miqdori va uning sifatiga qarab baholanganda sut yog‘i hamda sut oqsili chiqimi muhim ahamiyatga ega bo‘ladi. O‘tkazgan tadqiqotlarimizda bu ko‘rsatkichlar I tajriba guruhidagi sigirlarda yuqori darajada bo‘lib, sut yog‘i chiqimi 189,2 kg ga teng bo‘lgan. Bu ko‘rsatkich bo‘yicha ular o‘z tengqurlari II tajriba guruhidagi sigirlardan 17,7 kg ($P<0,05$) yoki 9,3 foizga ustuvorlik qilishgan. Xuddi shuningdek sut oqsili chiqimi bo‘yicha ular o‘z tengdoshlariga nisbatan 15,0 kg ($P<0,05$) yoki 9,0 foizga yuqori bo‘lgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Абылкасымов Д., Вахонева А., Сударев Н. Тип телосложения и продуктивное долголетие молочных коров. Ж. «Молочное и мясное скотоводство», №7, 2010, с. 12-15.
2. Адушинов Д.Е., Устимов Е.М. Мясная продуктивность черно-пестро-голландского молодняка// Зоотехния 2002. №4. 21-22 с.
3. Анафасиева А.И. Молочная продуктивность коров симментальской породы отечественной и австрийской селекции. “Молочное и мясное скотоводство”, №5, 2007, с. 28-29.
4. Айсанов З. Определение производственных типов крупного рогатого скота молочных пород. Ж. “Молочное и мясное скотоводство”, №1, 1998, с. 29-30.